

Zürjén népköltészeti mutatóványok.

(Első közlemény.)

Az 1911. év nyarán egy régi tervemet valósíthattam meg, mikor a Nemzetközi Közép- és Keletázsiai Társaság Magyar Bizottságának támogatásával nyelvészeti tanulmányútra mehettam a zürjének közé. A zürjén földön időm legnagyobb részét szóanyag gyűjtésére fordítottam, azonban közben is, de különösen a szógyűjtés befejezése után lehetőleg sok népköltési terméket iparkodtam gyűjteni. Mert bármilyen fontos e hozzánk oly közel álló rokonnyelv szókincsének minél pontosabb és teljesebb ismerete, nem kevésbé érdekes és fontos népköltészetének az ismerete sem. Már csak nyelvészeti szempontból is föltétlenül szükséges a nyelv ismeretéhez az eredeti szöveg. Hiszen a szó jelentése is sokszor csak a beszédben, a mondatban való alkalmazásából állapítható meg, sok szót, sok nyelvtani alakot csak összefüggő beszédben sikerül feljegyeznünk, a nyelv mondattani sajátosságai meg csakis szövegek alapján figyelhetők meg. Mostanáig meglehetősen kevés zürjén szöveg állott a kutatónak rendelkezésére. CASTRÉN, SAVVAITOV, ROGOV és LYTRIN szövegei voltak eddig zürjén nyelvi ismereteink főforrásai. Végre 1901—1902-ben WICHMANN hosszabb időt töltött a zürjének között és szép népköltési gyűjteményt hozott onnan, a melyből azonban mostanáig mindössze 18 lapnyi szöveget adott ki (1903. SUS. Aik. XXI₃: 28—46. l.).

Az itt közölt eredeti zürjén szövegeket — a melyek zürjén népköltési gyűjtésem legnagyobb részét tartalmazzák — (dalokat, találós meséket, mondát és népmeséket) mind a Sziszola torkolatánál fekvő Usztsziszolszkban (Устьесысольскъ), a vologdai kormányzóság zürjén nyelvterületének középpontjában, a zürjé-

nek «fővárosában», a vicsegdai nyelvjárás területén, jegyeztem föl.

Gyűjteményem nagy részben három nyelvmesterem (Alekszander Georgijevics FROLOV, Andrej Andrejevics CZEMBER és Alekszej Alekszandrovics CSEUSZOV) közlésein alapszik. A dalok közül négy (az I., XI., XII. és XIII.) FROLOV közlése, a mesék közül nyolczat (1, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15) CSEUSZOV, kilenczet (2, 3, 4, 6, 8, 16, 17, 18, 19) meg CZEMBER közölt velem. A többi darab közlői: Frolovné (Frolov nyelvmesterem anyja), Zabojevné, Jekatyerina Vaszilyevna Popova, Latkin és más usztsziszolszki lakosok. Szövegeim legnagyobb részét feljegyzésük és a közlővel való megbeszélésük után még FROLOVVAL néztem át.

Szövegeim azonban mindamellett, hogy följegyzésük helye Usztsziszolszk, nem mind usztsziszolszki eredetűek. A fönt említett CSEUSZOV nem Usztsziszolszkban, hanem onnan hat versztnyire Вильгортъ (*vil-gort*) falvában lakik és onnan járt be hozzám a «városba». A vilygorti nyelvjárás azonban megegyezik az usztsziszolszkiival. CZEMBER már évek óta minden hónapban körülbelül két hetet tölt a sziszolai nyelvjárás területéhez tartozó falvakban, régebben meg a Vicsegdá mentén utazott; mind a két vidékről, de különösen a Sziszola mellékéről több mesét hozott. FROLOV, a ki usztsziszolszki születésű, két évig a Luza menti Берморъ-ban tanítóskodott és néhány dala onnan való. Ezekbe a más vidékről való szövegekbe, minthogy olyan emberek ajkáról jegyeztem fel őket, a kiknek a vicsegdai nyelvjárás az anyanyelvjárásuk, bizonyára több vicsegdai, illetőleg usztsziszolszki alak került és így nem tüntetik fel tisztán az eredeti nyelvjárást. Ezeknél a szövegeknél különben a jegyzet mindig rámutat arra, hogy milyen eredetűek.

Az orosz nyelvre való fordítást lehetőleg mindig a közlővel végeztem el, de minden esetben újra átnéztem említett nyelvmestereim valamelyikével. Erről a munkáról számolnak be a fordítást követő jegyzetek, a melyeknek az a céljuk, hogy a magyar fordítást megokolják és ellenőrzését lehetővé tegyék vagy megkönnyítsék; azonkívül sok tárgyi és nyelvi magyarázatot vettem bele a jegyzetekbe, még pedig itt is sokszor abban az eredeti orosz alakban, a melyben én hallottam az illető magyarázatot. Hogy az ilyenfajta magyarázatok mennyire szük-

ségesek, azt csak az tudja megérteni, a ki már nem-magyarázatos vagy hiányosan magyarázott szövegeket olvasott és érezte, hogy egy sereg kétségét az illető gyűjtő egy-egy rövid megjegyzéssel eloszlathatta volna.

Szövegeimben a mai finn-ugor nyelvészeti irodalomban majdnem általánosan elfogadott FUF.-féle átírást használom; ugyanezzel a hangjelöléssel írom át a SZAVVAITOV, ROGOV, POPOV és LYTKIN munkáiból vett idézeteket, míg WIEDEMANN adatait többnyire az eredeti átírással idézem. A hangsúly megjelölése csak ritkán vált szükségessé, minthogy a vicegdai nyelvjárásban a hangsúly kevés kivétellel az első szótágon van.

Fordítás tekintetében lehetőleg hű és ha csak lehetséges volt, szószerinti fordításra törekedtem.

Végül még néhány szót az itt előforduló rövidítésekről.

GENETZ = ARVID GENETZ, Ost-permische Sprachstudien. SUS. Aik. XV₁. 1897.

ЛУТКИН = G. SZ. ЛУТКИН, Зырянскій край при епископахъ пермскихъ и зырянскій языкъ. Санктпетербургъ, 1889. *)

MUNKÁCSI, VotjNépk. = MUNKÁCSI BERNÁT, Votják népköltészeti hagyományok. Budapest, 1887.

MUNKÁCSI, VotjSz. = MUNKÁCSI BERNÁT, A votják nyelv szótára. Budapest, 1890—1896.

РОРОВ = КЛАВД. А. РОРОВ, Зыряне и зырянскій край. Извѣстія Импер. Общ. Люб. Ест., Антр. и Этн. Труды этнографическаго отдѣла III. 2. Москва, 1874.

ROGOV = НИКОЛ. Rogov, Пермяцко-русскій и русско-пермяцкій словарь. Санктпетербургъ, 1869.

SZAVV. = РАВ. SZAVVAITOV, Зырянско-русскій и русско-зырянскій словарь. Санктпетербургъ, 1850.

WICHM. Chr. = YRJÖ WICHMANN, Wotjakische Chrestomathie mit Glossar. Helsingfors, 1901.

WICHM. St. = YRJÖ WICHMANN, Kurzer Bericht über eine Studienreise zu den Syrjänen 1901—1902. SUS. Aik. XXI₃. 1903.

WICHM. WotjSpr. = YRJÖ WICHMANN, Wotjakische Sprach-

*) LYTKIN szövegeit vagy az eredeti orosz fordítással, vagy a SUS. Aik. X. kötetében megjelent WICHMANN-féle német fordítással idézem.

proben. I. Lieder, Gebete und Zaubersprüche. SUS. Aik. XI₁. 1893. II. Sprichwörter, Rätsel, Märchen, Sagen und Erzählungen. SUS. Aik. XIX₁. 1901.

WIED. = F. J. WIEDEMANN, Syrjänisch-deutsches Wörterbuch nebst einem wotjakisch-deutschen im Anhange und einem deutschen Register. St. Petersburg, 1880.

WIED.² = F. J. WIEDEMANN, Grammatik der syrjänischen Sprache mit Berücksichtigung ihrer Dialekte und des Wotjakischen. St. Petersburg, 1884.

Az egyes zürjén nyelvjárásokat ugyanúgy jelölöm mint WICHMANN; I. SUS. Aik. XXI₃: 20.

A többi rövidítés általánosan használatos és így magyarázatra nem szorul.

Dalok.

I.

- giriš jujas, posni šorjas vizivteni.*
bidsen seni sedž vina.
abu ved sen sedž vina,
saldatjaslen šin-vašs.
- 5 *kuš ib vile petim.*
bidsen seni sakar-jur.
abu ved sen sakar-jur,
saldatjaslen jurjasis.
k a z a n berege petim.
- 10 *bidsen seni ševk-turun.*
abu ved pe ševk-turun,
saldatjaslen jur-šijas.
k a z a n gorodas petim.
das-vit karaba lokte.
- 15 *karab piškas vi džištım.*
bidsen seni jurtem jez.
mi-ponda ti jurtemeš?
 — *se, tšem mian redina.*
kiten tian redina?
- 20 — *k a z a n gorod redina.*

- Nagy folyók, kis patakok folynak.
 Minden ott tiszta pálinka.
 De nincs ott pálinka,
 (hanem) katonák könnyei.
- 5 Pusztá mezőre jutottunk.
 Ott minden ezukorsüveg (csupa ezukorsüveg van ott).
 De nincs ott ezukorsüveg,
 (hanem) katonák fejei.
 A Kazán (folyó) partjára jutottunk,
- 10 csupa selyemfű van ott.
 De nincs (ott) selyemfű,
 (hanem) katonák haja.
 Kazán városába jutottunk.
 Tizenöt hajó jön.
- 15 A hajók belsejébe néztünk,
 csupa fejetlen ember (nép) van ott.
 Miért vagytok ti fejetlenek?
 — Olyan a mi hazánk (így születünk).
 Hol van a ti hazátok?
- 20 — Kazán városa a hazánk.

Jegyzetek. Ez a dal, melyet közlöm a Luza partján fekvő Векшоръ (*jeg-sor*) falvában hallott énekelni, talán csak töredék egy hosszabb epikai költeményből, a mely egy Kazán városánál történt ütközetről (talán Kazán elfoglalásáról) szólt. 2. *sedz vina* 'чистое, прозрачное вино (tiszta, átlátszó pálinka)' | 3. *ved* < orosz вѣдь | 6. *sakar-jur* 'голова сахару' | 9. *kazán berege*: itt nyilván a Kazanka folyóról van szó, a mely Kazán-nál ömlik a Volgába. | 10. *ševk turun* 'шелковая трава (szép «selyem» fű)' | 18. *redina* < orosz родина.

II.

- sad-jerin pe niv gulaite.*
mi,tsa zon volivle.
 «zonmei, zonmei, molode,tsai,
 šo,tsa tai volivlan.»
- 5 — *me-pe esken rad volivla,*
ninmen kožnavni.
pitira s-ke me vetla,

dona kožin vaja.
dona kožin, kik kožin
 10 *kumaľs da kitažka.*
«kitažkase og novli,
kumaľsse og paštav.
kidž rađeitan, sidž rađeit,
bošt zaruia tšuh-kitš.»

A kertben sétál a leány.
 Szép legény jön (jár) hozzá.
 «Legényem, legényem, kedvesem,
 ritkán jössz bizony.»
 5 «Én szívesen jönnék,
 (de) nincs mivel megajándékozalak.
 Ha Pétervárra megyek,
 drága ajándékot hozok.
 Drága ajándékot, két ajándékot:
 10 vörös pamutszövetet és nankint.»
 «A nankint nem viselem,
 a vörös pamutszövetet nem öltöm fel.
 A hogy szeretsz, úgy szeress (t. i. ajándék nélkül is),
 végy aranygyűrűt (és esküdjünk meg)».

Jegyzetek. Ugyane dalnak több változatát is hallottam;
 az egyikben a legény felelete így folytatódik:

dona kožin, kik kožin,
 10 *kik zaruia tšuh-kitš.*
krug gegeris ki-tšovtam,
kujimis okásam.»

Drága ajándékot, két ajándékot:
 két aranygyűrűt.
 Köröskörül megyünk (az oltár körül az esketésnél),
 háromszor csókolódzunk.»

1. *jer* 'kerítés, bekerített tér, kert, veteményes kert (изгородь, заборь, огородь)'; *po-tšem jer* 'огородь, огороженное мѣсто'; *sad-jer* 'садъ, палисадъ, палисадникъ, огородъ саду'; *sad-jer'in* 'въ садовой огорождѣ' | 3. egy másik változat szerint: *mi-tša zonmeji, molode-tšei* 'szép legényem, kedvesem'; *molodets* < orosz молодець 'legény' | 5. *me-pe esken rad volivla* 'я бы радъ ходилъ'; változata: *rad-pe eske me volivla; eske,*

csken a föltételes mód jelölésére szolgál; pl. *me eske ozir-ke veli, kuži eske ovni* 'я если богатъ бы былъ, умѣлъ бы жить; ha én gazdag lennék, tudnék (hogy) élni' | 7. változat: *tui lesale, piter e muna* 'az út jó lesz, Pétervárra megyek'; *pitir, piter* Петербургъ, Питеръ | 10. *kumats* < or. кумачъ 'vörös pamutszövet'; *kitaika* < китаика 'nankin szövet'; változat: *kumats i kitaika* | 12. változat: *kumatsis oz kov* 'a vörös pamutszövet nem kell' | 13—14. 'какъ любилъ, такъ и люби'; *radeitni, radeitni* 'радѣть, ухаживать; gondoskodik vkiről, gondoz; szeret'.

A fönt említett változatban:

11. *krug* < orosz кругъ, вокругъ 'köröskörül'; *kiťšovtni* 'обойти, окружить, обходить, сдѣлать обходъ'. Egy másik változat szerint:

10 *sitetš da kalenkor.*
«kalenkor zev eťša
sitetšis vušje.
ježeli kesjan lubitni
než zarnia tsuń-kitš,
 15 *sésša kujimiš gegertam.»*

10 kartont és kalikót.»
 «A kalikó nagyon kevés,
 a karton megfakul.
 Ha szeretni akarsz,
 végy aranygyűrűt,
 15 azután forduljunk háromszor körben.»

10. *sitetš* < ситець; *kalenkor* < каленкоръ | 12. *vušje* 'линяеть' | 15. változat: *kujim pev gegertam.*

III.

grad-jerin-pe niv kapusta vesale
zev jedžid giris maťša.
i zon zavor doras vois,
«bog pomets» vais.

5 *«bog pomets-pe, miťša nilei,*
kapustate vesavni.»
kapustase oz donjav,
miťša nivse okale.
kapustase i ez než,

10 *miťša nivse lubitis.*
dinas suvtedis,

veškid kiēdis kutis.
a međ kinas kutlis,
šelem berdas topēdis,

15 *musa torjen šuis.*

«*ok-pe, menam musa niēj,*
zbišis-e te lubitan mene?»

— «*me-ke teng og lubit,*
me te beris og vetlis.»

20 *ivlain i,đžid jugid,*
jen-ež-kuin paškid kia.

— «*pera me-dinis munnj*
deva niv dine.

deva nilis abu meis

25 *mi,šša,đžik ni burđžik.*

sijeen-ke burđžik,

miđ matindžik ole,

unais geštitede

i,đžiddžika kožnale,

30 *i šeskidđžika okale.»*

A veteményes kertben káposztát gyomlál a leány,
 nagyon fehérét, nagyfejűt.

És odajött a kapuhoz a legény,

«Isten segítsen»-t hozott.

5 «Isten segítsen, szép lányom,
 káposztát gyomlálni.»

Nem alkudozik a káposztára,

a szép leányt csókolja.

Nem is vette meg a káposztát,

10 a szép leányt szerette.

Magához vonta (maga mellé állította),

jobb kezénél fogta,

másik kezével meg átölelte,

szívéhez szoritotta,

15 kedvesének mondotta.

«Ó — mondja — én kedves leányom,
 igazán szeretsz-e engem?»

— «Ha én nem szeretnék,

- nem futnék utánad.»
- 20 Az utcán nagy világosság,
az égen széles pír.
— «Ideje, hogy elmenjen tőlem
az özvegy leányához.
Az özvegy leánya nálamnál
- 25 sem nem szebb, sem nem jobb.
Talán azért (tkp. azzal) jobb,
hogy közelebb lakik,
sokszor megvendégeli,
nagyobb ajándékokat ad neki
- 30 és édesebben csókolja őt.»

Jegyzetek. A kedvesével való találkozás után a legény elmegy; a leány tudja, hogy hová megy: egy másik, gazdagabb leányhoz, az özvegyasszony leányához. Ezek a gondolatok foglalkoztatják a leányt akkor, mikor a szeretője eltávozik (22. sortól kezdve).

1. *grad-jeŕ* 'огородъ', *grad* < orosz гряда; *vesavni* 'полоть, чистить, очистить, очищать, убирать' | 2. *matš* 'мячъ, шаръ; labda, golyó', *kapusta-matš* 'кочанъ капусты' | 3. *zavor doras* 'къ воротамъ' < or. заворъ 'kerítés' (l. DAL, Толковый словарь жив. великор. яз.) | 4. *bog pometš* < orosz Богъ помочь | 7. *donjavni* 'прицѣнивать, торговать; árát megállapítani, megbecsülni, alkudozni' | 17. *zbiľ* 'valóság; быль, дѣйствительность, вѣрность' | 19. *me te beriš og vetliš* 'я за тобою бы не гонялась, не ходила' | 20. *ivlain* 'kint, az utcán' | 21. *jen-ež-ku* 'ég, небо'; *kia* 'заря' | 23. *deva* < orosz вдова | 27. a *mij* szónak ez a «hogy» kötőszó értelmében való használata természetesen szolgál fordítása az orosz что kötőszónak (l. FUCHS, KSz. XII: 231) | 28. *geštitedni* 'угоститъ, угощать'.

IV.

- gerd tšvetjas-pe usini*
nekodli leptini.
menim kole vetlini.
vež lug viledž.
- 5 *menim kole adživni*
assim musa mortes.
menim kole korlini,
as ding pukavni.

- keşjîşis menam musa,
 10 me orde geştîtnî-loknî.
 voi-şer berin etik tşasin
 lebîşis musa gulu.
 kerka vile,
 kerka vîvşân kiltşeg vile,
 15 kiltşeg vîvşân eşîñ vile.
 «tşettşî, musa, tşettşî, dona,
 użan-insîd sadmi.
 me lokti te dîne, musa,
 voştî mem e,dżeste.
 20 on-ke voştî, olan gażegî, e,dżegî,
 ket voştî eşînte.»
 me e,djedżik tşettşîştî,
 pos-vo,dżed koterti,
 vil' pos-vo,dżed koterti.
 25 e,dżesse voştî,
 musali panîd peti.
 je,dżîd kiedîs boştî,
 vomşeg okali.
 vomşeg-pe okali
 30 i użlan-ine pîrtî.
 pîzan saje pukşedi
 da tşajen juktali.
 tşajen-pe juktali
 daî musa mortli şui :
 35 «te munan, menam olan gaż, îli karş,
 jez îli karas te megn en oşjîş.»
 settşeg zon legâşis nîvked î pînâşis.
 pîzanas kinas kutşkis :
 «dugdî te meneg legednîd.»
 40 međis zîk, međis şum
 menam użlan inî.
 kî,dżî sîje zîk jîlîş
 stav jezîs tedîsnî,
 stav jez tedîsnî,
 45 mamî vîştalisnî.
 menam mameî î şue :

«*mij-ne teked loi?*»
a me šiui: «žerkalee
šera kan šetlišištiš.
 50 *šera kanis šetlišištiš,*
žerkalee žugeđis
i mene sadmedis,
mene tomes sadmedis,
musukkeđ jansędis.»

A piros virágok elhullottak,
 nincs kinek felszedni.
 Nekem el kell mennem
 a zöld rétre.

- 5 Nekem látnom kell
 az én kedvesemet.
 Meg kell őt hínom
 magamhoz, mulatni (tkp. ülni).
 Az én kedvesem megigérte,
 10 hogy eljön hozzám látogatóba.
 Éjfél után egy órakor
 (hozzám) repült egy kedves galamb.
 Repült a házamra,
 a házról a lépcsőre,
 15 a lépcsőről az ablakomra.
 «Kelj föl, kedvesem, kelj föl, drágám,
 ébredj föl álmodból.
 Én jöttem hozzád, kedvesem,
 nyisd ki nekem az ajtót.
 20 Ha nem nyitod ki, életem gyönyörúsége, az ajtót,
 nyisd ki akár az ablakodat.»
 Hamar fölugrottam,
 végigfutottam a pitvaron,
 végigfutottam az új pitvaron.
 25 Kinyitottam az ajtót,
 elébe mentem kedvesemnek.
 Fehér kezénél fogtam,
 száját csókoltam.
 Száját csókoltam

- 30 és hálósobámba vezettem.
 Az asztalhoz ültettem
 és teával kínáltam meg (tkp. itattam).
 Teát adtam neki
 és kedvesemhez szóltam:
- 35 «Te elmégy, én életem gyönyörűsége, messzi városba;
 az idegen messzi városban ne dicsekedjél velem (t. i.
 hogy a szeretőd voltam).»
 Erre a legény összeveszett a leánynyal és szitkozódott.
 Az asztalra ütött a kezével:
 «Hadd már abba a bosszantást (szűnj meg engem
 bosszantani).»
- 40 Lett veszekedés, lett lárma
 az én hálósobámban.
 A hogy ezt a veszekedést
 az emberek mind megtudták,
 az emberek mind megtudták,
- 45 elmondották az anyámnak.
 Az én anyám szól:
 «Ugyan mi történt veled?»
 Én azonban így szóltam: «A tükörbe
 ugrott a tarka macska.»
- 50 A tarka macska oda ugrott,
 eltörte a tükröt
 és fölriasztott (tkp. fölébresztett) engem.
 Engem, fiatal, fölébresztett,
 kedvesemtől elválasztott.»

Jegyzetek. 1—2. 'красные цвѣты упали, некому под-
 нять'; *tšvet* < orosz цвѣтъ; *ušini* népmesékben és dalokban
 ritkábban előforduló praeteritum *-ini* végződéssel a rendes *-isni*
 végződés helyett. WICHMANN (Studienreise 25) a pecsorai nyelv-
 járásból idézi ezt a személyragot | 8. *pukavni* 'посидѣть', vö.
voj-pukem 'вечеринка, посидянокъ', *pukem*, *pukalem* 'посидя-
 нокъ, бесѣда; esti társaság, mulatság'; *voj-pukan in* 'abendgesell-
 schaft (der mädchen)' WICHM. Stud. 28; vö. votják *pukon-*
korka 'az ifjúság mulató háza; fonóka, fonóház' MUNK. VotjSz.
 587, VotjNépkHagy. 335. | 14. *kiltše* < orosz крыльцо, előfordul
kriiltše, ritkábban *kriiltše* alakban is | 17. *užan-in* tkp. 'alvóhely,
 fekvőhely'; itt azonban az *in* képző-szerepű (l. WIEDEMANN² 71,

72) és *uzan-in* 'alvás, álom'; vö. *dugdi gorzan-insid* 'hadd abba a kiabálást (перестань кричать, отстань отъ крика)', *dugdis gizan-inis* 'отъ писанія отстань; abbahagyta az írást' | 21. *ket* < orosz хоть | 22. *edje, džik* 'скорѣе' | *pos-vo, džed* 'по сѣнямъ' | 31. *pizan saje pukšedi* 'за столъ посадила' oroszos szerkezettel; éppígy *pizan saje pukšini* 'asztalhoz ülni, сѣсть за столъ', *pizan sajin pukavni* 'asztalnál ülni, сидѣть за столомъ', *pizan sajis tšettšini* 'asztal mellől fölkelni; встать изъ за стола'; de *dorin* névutóval is: *tolke ved pizan dorin pukalim* 'am tische nur haben wir gesessen' W. St. 35; vö. a votjákban is: *žok-sorad puktäm kunoed* 'asztalod mellé ültetett vendéged' MUNK., Votj. NépkHagy. 262 («pedig szabály szerint ezt várnök: *žok-bordi* v. *žok-bordad*; talán az orosz: садиться за столъ szó-lás van itt utánozva») | 35. *ili* 'далекій', *ili tu* 'дальняя земля', *ili musa mort* 'messzi vidékről való ember; человекъ изъ дальнихъ странъ' | 36. *jez ili karas* 'въ чужомъ дальнемъ городѣ'; így is: *jez ilis karas id.*; *ilis* 'далекій, отдаленный' | 37. 'тутъ молодець разсердился, поссорился съ дѣвкой и поругался' | 39. *legedniđ* 'сердиться, személyragos infinitivus 'haragítanod' (vö. WIEDEMANN² 163) | 40. *medis* 'помель; kezdődött, keletkezett'; éppígy: *sije medis gorzini* 'elkezdett kiabálni; онъ началъ кричать'. WIEDEMANN is ismeri a szónak ezt a jelentését, LUTKIN azonban csak a rendes «идти, отправиться» jelentését említi; *zik* 'споръ, ссора, шумъ; veszekedés, lárma' (< orosz зыкъ); *šum* < orosz шумъ | 48. *žerkale* < orosz зеркало | 54. *musuk-keđ jansedis* 'съ милымъ разлучила'; *musuk* 'kedves; милый'; vö. *menam musukeđ* 'mein herzenslieb' W. St. 30; *jansedni* 'elválaszt; отдѣлить, разобщить, разлучить'; a comitativusnak ez a használata természetesen oroszos; éppígy: *sije kesje jansedšini babaisked* 'el akar válni a feleségétől; онъ хочетъ развестись съ женой', vagy: *baba kesje jansedšini muzikisked* 'az asszony el akar válni a férjétől'; oroszul 'съ мужемъ' (l. még KSz. XII : 232).

V.

ođ diđ lada, mi-pe ke, džimeđ, ke, džimeđ.

— *mij-ne ti ke, džideđ, ke, džideđ?*

mi-pe ke, džim brosaen, brosaen.

— *mi-pe sije talalam, talalam.*

5 *mijen-ne ti talalad, talalad?*

— *mi talalam vevjasen, vevjasen.*

mi najęes kutalam, kutalam.

— *mijen-ne ti kutalad, kutalad?*

mi kutalam ševk tivjen, ševk tivjen.

10 — *mi-pe sije nébalam, nébalam.*

mijen-ŋe ti nébalad, nébalad?

— *mi nébalam šo šaiten, šo šaiten.*

mianli šurs šait oz kov, oz kov.

— *miŋ-ŋe tianli kole, kole?*

15 *mianli kole dorsa niv, dorsa niv.*

— *mian dorsa niv zarnia, zarnia.*

mianli sije i kole, kole.

— *mi inŋ šetam, vošte-že e, džeste, e, džeste.*

so tianli e, džesis, e, džesis.

20 — *mian nivjas tšiniŋi, tšiniŋi.*

mian nivjas sodini, sodini.

— *mi ta-lun berdam, berdam.*

mi-pe ta-lun šilam, šilam.

— *oŋ dŋg lada, šilam, šilam.*

Ó *dŋg lada*, mi vetettünk, vetettünk.

— Mit vetettetek, vetettetek?

Mi kölest vetettünk.

— Mi azt összetapossuk, összetapossuk.

5 Mivel fogjátok azt összetaposni, összetaposni?

— Összetapossuk lovakkal, lovakkal.

Mi őket elfogjuk, elfogjuk.

— Mivel fogjátok elfogni, elfogni?

Mi elfogjuk selyemhálóval, selyemhálóval.

10 — Mi azt megvesszük, megvesszük.

Min veszitek meg, veszitek meg?

— Megvesszük száz rúbelen, száz rúbelen.

Nekünk a száz rúbel nem kell, nem kell.

— Hát mi kell nektek?

15 Nekünk kell a szélső lány, a szélső lány.

— A mi szélső lányunk aranyos, aranyos.

Nekünk az kell, az kell.

— Mi hát odaadjuk, nyissátok ki az ajtótokat, ajtótokat.

Itt van nektek az ajtó, az ajtó.

20 — A mi leányaink megfogytak, megfogytak.

A mi leányaink megszaporodtak, megszaporodtak.

— Mi ma' sírunk, sírunk.

Mi meg ma énekelünk, énekelünk.

— Ó, *dig lada*, énekeljünk, énekeljünk.

Jegyzetek. E tánczdal orosz eredetű. Mindjárt az első sorban említett *dig lada* is mutatja ezt, azonkívül közlöm szerint ezt a dalt oroszul is éneklik. Közlöm — egy körülbelül 50 éves asszony — panaszos hangon mondotta, hogy ezt a tánczdalt régen énekeltek csak, az ő gyermekkorában; ma már inkább négyest és más új tánczokat tánczolnak. Magyarázata szerint a tánczolókat két sorba állnak föl egymással szemben, azután egymás felé mennek, mialatt felváltva éneklik a dal egyes sorait. A 20. sornál egy leány (a *dorsa niv* 'szélső leány' vagy a *šersa niv* 'középső leány'; l. a 15. sorhoz tartozó jegyzetet) átmegy a másik csoportba. Az utolsó sort a két csoport közösen éneкли.

1. *oi* = orosz ой; *dig lada* = orosz дидъ Ладѡ; «дид-ладѡ припѣвъ веснянокъ или хороводныхъ пѣсенъ. А мы поле вытопчемъ, вытопчемъ, ой дид-ладѡ вытопчемъ, вытопчемъ!» (DAL, Толковый словарь живаго великорускаго языка с. в. дидъ); *keđžni* 'сбѣять' | 1—2. *keđžimeji* 'mi vetettünk' és *keđžideji* 'ti vetettetek' csak e helyen előforduló alakok *keđžim* és *keđžinnid* helyett. Ezt az *-ei* végződést más alakokban is megtaláltam. Az imperativus többesszámi 2. szem.: *bošte* és *bošteji* 'vegyetek'; a tagadó igeragozásban is: *mi oge bošteji* (*bošte*) 'mi nem veszünk', *mi ege bošteji* 'mi nem vettünk' és éppígy *bošteji* alakkal a többesz. 2. személyében is. W. St. 25. szerint præteritum többes 1. sz. «I. U. V. Peč. S. L. P. *-im* (S. L. P. auch *-ime*), 2. I. U. V. Peč. *-innid* (V. selten auch *-id*), S. *-id*, *-inid*, L. *-id*, *-ide*, *-innid*, P. *-it*, *-ite*». Az imperativus több. 2. szem. végződéséül ЛУТКИН csak az *-ō*-t ismeri (l. ЛУТКИН Nyelvtan 30.). WIEDEMANN szerint azonban a személyrag *-ō* (*-e*), *-ōji* (*-ei*) (WIEDEMANN² 183). | 3. *brosa* < orosz просо, előfordul *prosa* alakban is | 4. *talalam* 'ВЫТОПЧЕМЪ', l. az 1. sorhoz tartozó jegyzetet | 5. *-ne* oroszul же, sokszor csak nyomatékosító szócska; vö. *mi ne kutam mi kerni kekja misennas* 'was können wir acht denn anfangen' W. St. 34; *keni ne vais* 'wo ist aber das wasser' uo. 40. Vö. még WIEDEMANN² 234. | 9. *tivjgn* 'неводомъ' | 12. *šajt* 'рубль' | 15. *dorsa niv* helyett *šersa niv* 'középső leány'-t is énekelnek | 16. *zaršia* 'aranyos' ('drága') | 18. *ine* úgy látszik csak egyenes beszédben használható, nem mások szavainak idézésénél; az utóbbi esetben *-pe* használatos, mint pl. a III. dal 16. sorában. Jelentése 'hát; mondom'; *mi ine šetam* 'мы тогда, такъ отдадимъ'; *mun-ine* 'menj, menj hát', *vetla-ine jevla* 'megyek tejért'. WIEDEMANN szerint *ine* 'dennoch'; —

vošte-že vagy *vošte-te*; *vošte-te* 'отворите-ка'; éppígy *mun-te* 'ступай-ка, поиди-ка', *munje-te* 'ступайте-ка, поидите-ка'; vö. LUTKIN 164. *vajte, vajte purtte* 'дай, дай ты свой ножъ', 'gib mir dein Messer' (WICHM. SUS. Aik. X:68). LUTKIN szerint tehát a *te* azonos volna a *te* névmással; de ugyanabban a mesében többször is: *mun te* 'иди ты', 'menj te' | 20—21. *tšini*, *sodini* praeteritum-alakokhoz vö. a IV. dal 1. sorához való jegyzetet.

VI.

me lug viti muni

vež lug viti.

bašmak addži, jektini kuti.

tupil gegiltše, sunis kišše.

5 *tupil vettše, vettše,*

sunis vettše, vettše

me sunisse kuti

stav sunisse orjedli.

Végigmentem a réten,

a zöld réten.

Czipőt találtam, táncolni kezdtem.

A gombolyag gurul, a czérna húzódik.

5 A gombolyag fut, fut,

a czérna utána fut, fut.

Én megfogtam a czérnát,

az egész czérnát eltéptem.

Jegyzetek: 4. *tupil* 'клубокъ'; *gegiltšini* 'катиться, скатиться; gurul, legurul'; *sunis* 'нитка, нитки; fonál, czérna'; WIEDEMANN *sunis* 'Zwirn, Garn, Faden'; érdekes, hogy a *votják* szó átírása is ugyanazt a hibát mutatja: WIED. *synis* 'Zwirn', MUNK. Sar. *sinis*, Kaz. *senés*); *kiššini* 'húzódni, nyúlni, csúszni'; a czérnagombolyag kiesik a leány kezéből, a czérna kigombolyodik és nyúlik, húzódik a földön | 5. *vettše* 'гонится'; *vettšini* 'fut, utána fut, üldöz; бѣжать, гнаться, слѣдомъ бѣгать' | *orjedlini* 'рвать, прерывать, разрывать, отсѣкать; tér, széttér, letép (sokat, az egészet)'; *stav sunisse orjedli* 'всѣ нитки порвала'.

VII.

voj-pukin pe oz pukavši,

tšersei kiš usale,

- petškan vetle me ulin,*
kudél vetle me vo,đžin.
 5 «*matuškađi, tšužtišeji,*
vajed-te mem gižišes,
gižišes bures,
jurse šiledema
pomadaen mavtema,
 10 *okavni tšektema.»*
okali-pe, lubiti, šuali.
va vomen, pos vomen
v á ň a m a š a e s v u,đžedis.
vu,đžedis-ke kiskis,
 15 *kem-kotse kokšis uškedis.*
niv berde i gorze,
kem-kotse žalite.
«en berd, nileji, en berd, m a š a e j,
bur,đžikes važšis nebam,
 20 *lentaen da peklaen.*
i džu,đžiddžik kabluken.»

Az esti összejöveteleknél nincs kedvem mulatni,
 az orsóm kiesik a kezemből,
 a rokka (csak) megy alattam,
 a szösz (csak) megy előttem.

- 5 «Édes anyám, szülőm,
 hozd ide nekem a jegyzőt,
 a jó jegyzőt,
 a kinek haja (tkp. feje) símára van fésülve,
 pomádéval bekenve,
 10 s csókra van rendelve.»
 Megcsókoltam, szerettem, beszélgettem (vele).
 A folyón át, a hídon át
 vitte *Vána Mašá-t*.
 Mikor átvitte, húzta,
 15 lábáról leejtette a cipőjét.
 A leány sír és jajgat,
 cipőjét sajnálja.
 «Ne sírj, lányom, ne sírj, *Mašám*,

a réginél jobbat veszünk,
20 szalaggal és csokorral
és magasabb sarokkal.»

Jegyzetek: 1. *voi-puk* v. *voi-pukan*, *voi-pukem* l. a IV. d. 8. sorához való jegyzetet; *oz pukavši* 'не сидится, не хочется сидѣть' | 2. *tšers* 'веретено' | 3. *petškan* 'прялка; rokka' | 3—4. 'прялка ходить подо мной, куделя ходить передо мной' | 5. *tšuztišei* 'родительница' | 6. *gižis* 'писарь, писецъ' | 8. *šiledni* 'гладить, сгладить, сглаживать, выравнивать; simít; *jurse šiledema* vagy *jurse šiledemes* is 'съ приглаженной головой; fejét simára fésült [jegyzőt]' | 9. *matni* 'beken, megken' | 10. *okavni išektema* 'цѣловать приказана'; fordítóm szerint: 'a kinek feje uстроенная для поцѣлуя' | 13. *vána* 'Иванъ, Ваня'; *maša* 'Марія, Мама'; *vu džedni* 'перевести, перевезти, переправить; átvisz, átszállít' | 14. *kiskis* 'поташиль' | 15. *uškedis* 'оброниль' | 16. *gorze* 'кричить' | 20. *lenta* < orosz лента; *pekla* < orosz петля | 21. *kabluk* < orosz каблукъ.

VIII.

míla berdan, musa nílei,
nora gorzan néžjeník?
míla kístan tšišjan víle
jugíd šin-va gušénik?

5 *eziš, zarńi, dona pás-ķem*
aí-mam kožnalení píř.
míla berdan, jugíd šondi,
míla šogšan, šelem-šer?

— «*míi mem zarńi, dona pás-ķem;*

10 *eziš, zarńi šud oz šet.*
teliš berin veža-lune
veres saje munní mem.
so míi vesna berda, šila,
nora gorza néžjeník.

15 *so míi vesna tšišjan víle*
šin-va kíšše gušénik.»

Miért sírsz, kedves leányom,
jajgatsz szomorkodva magadban (tkp. csöndesen)?
Miért ontasz kendődre
titokban tiszta könnyeket?

- 5 Ezüstöt, aranyat, drága ruhát
adnak szüleid neked mindig ajándékul.
Miért sírsz, fényes napom,
miért bánkódol, szivem?
— «Mit nekem arany, drága ruha;
10 ezüst, arany nem ad boldogságot.
Egy hónap múlva, vasárnap
férjhez (kell) mennem.
Lám miért sírok, énekelek,
jajgatok szomorkodva magamban.
15 Ez az, a miért kendőmre
hull titokban könnyem.»

Jegyzetek: Közlőm valószínűleg nem Usztsziszolsziban hallotta ezt a dalt, vagy legalább is nem usztsziszolsziki embertől tanulta; ezt mutatja a 11. sorbeli *veža-lun* 'vasárnap' szó, a mely Usztsz.-ban nem használatos. Ennek és a következő dalnak a dallamát l. a fűggelékben.

2. *nora* 'грустно, жалобно, тоскливо, печально; szomorkodva, bánkódva, szomorúan'; *gorzini* 'кричать, орать, выть, ревать'; jajgat, kiált, hangosan sír, bög'; *nézjenik* 'медленно, тихоенько; lassan, csöndesen'; *nézjeniken* 'lassan, csöndesen, lassanként'; *nézjen* 'csöndesen' | 3. *tsisjan* 'платокъ; kendő' | 4. *gušen, gušenik, gušeniken* 'тайкомъ, тайно, скрытно, потихоньку, втихомолку; titokban, titkon, csöndesen' | 6. *pir* 'всегда' | 8. *šogsini* 'горевать, печалиться, кручиниться, скорбеть'; bánkódik, szomorkodik, emésztí magát'; *šelem-šer* 'сердечная' | 12. *veres saje munni tem* 'за мужъ идти мнѣ (надо)' | 13. *so* 'ime; вотъ'; *so mi vesna berda* 'вотъ, почему (изъ за чего) плачу' | 16. *kisšini* 'литься, вылиться, вытекать, течь; ömlik, folyik, kifolyik'.

IX.

*šondi-banej, olemej,
tom olemej, tom gažej,
tom pera kollalemej!
kittše sije kolema?*

- 5 *ne-kittše abu kolema.
stavnas ašnim vladajtam,
oge kuže vladajtnis.
milkidjasnim oz tirmi
da šilajjasnim oz sudžši.*

Napom, életem,
 fiatal életem, ifjú örömöm,
 (életem) eltöltésének rövid (tkp. fiatal) ideje!
 Hol maradt az?

5 Nem maradt meg sehol!

Mi magunk mindent bírunk (mindennel rendelkezünk),
 (de) nem tudjuk 'bírní (felhasználni).
 Eszünk elégtelen
 és erőnk elégtelen.

Jegyzetek: Ennek a szép dalnak a gondolatmenete a következő: Milyen szép az élet, de milyen rövid is! És ezt a szép életet, a szép ifjúságot nem is tudjuk eléggé élvezni. Nem értünk életünk fölhasználásához és mire ennek tudatára ébredünk, már eltűnt az ifjúság! — Ezt a dalt közlöm nem Usztsziszolszkban, hanem a sziszolai nyelvjárás területéhez tartozó Визинга (*vizin*) falvában tanulta, így maradt meg benne a *mil'kidjasnim* alak l-je.

1. *šondi-banej* szószerint: 'nap-arczom; napom, ragyogó arczom' (becéző szó); *šondi-banej olemei* tehát 'gyönyörű, kedves életem!' | 3. *pera* < orosz *пора* 'idő'; *kollavni*: 'nem kollavni' 'прожить, провести жизнь; az életet eltölteni' | 6. 'всѣмъ сами владѣмъ', az instrumentalis használata természetesen az orosz szerkezet utánzása. | 7. *vladažnīs* 'bírnia'; vö. hogy az udorai nyelvjárásban az infinitivus végződése mindig *-nis* (l. WIED. 161; WICHM. St. 26). | 8. *oz tirmj* 'не достаеъ' | 9. *šila* < orosz *сила* 'erő'; *oz sudžšj* 'не хватаеъ'.

X.

šondi-banej, olemei,
tom pera kollalemei
makar-šikt e vetlemei,
mišša nyked kutlišemei!

Napom, életem,
 (életem) eltöltésének rövid (tkp. fiatal) ideje!
 Mikor *makar-šikt*-be jártam,
 s szép lánnyal ölekeztem!

Jegyzetek: 3. *makar-šikt* falu neve; *šikt* 'приселокъ; мѣсто, гдѣ много ягодъ; telep; olyan hely, a hol sok boguó terem'; *šikten-šikten* 'по мѣстамъ; helyenként, itt-ott'. Usztsziszolszk egy részének pl. *mikul-šikt* a neve | 4. *kutlišni* 'держаться, обниматься; ölekezni'.

XI.

- kor-ke pe me gulaitli,*
mi,tsa nivse addživli.
ešin doras pukale
je,đžid kudelse petske.
 5 *me dumaiti getrašni.*
batej esken rađeite,
mamej oz mun korášni.
mame inde saldate.
mene esken oz boštni.
 10 *vižinas-ke me letšši,*
prijemas-ke piravli,
me-kod' omel'is abu,
me-kod' i,štetiš abu.
sek dumišti: «oz boštni».
 15 *kvalištši-ke — boštisni.*
vot ku,štsem olem vevli!

Egyszer sétáltam,
szép leányt láttam.

Az ablaknál ül,
fehér szöszet fon.

- 5 Azt gondoltam, hogy elveszem.

Az atyám beleegyeznek,
(de) az anyám nem megy (a leányt) megkérni.
Anyám katonának szán,
(de) engem csak nem vesznek.

- 10 Mikor *vižin* falvába jöttem,
mikor a sorozótérre mentem,
hozzám hasonló sovány nincs ott,
hozzám hasonló kicsiny nincs ott.
Akkor azt gondoltam: «nem vesznek (katonának)».

- 15 De mégis csak bevettek.

Lám, milyen volt az életem!

Jegyzetek. Ezt a dalt, mely a WICHMANNTól följegyzett katonadálnak (WICHM. St. 28.) változata, a Luza melletti Бершорь-
ban hallotta közlöm. Feltűnő a frequentatív alakok kedvelése
(*gulaitli*, *addživli*, *piravli*, *vevli*) és az *ešin* (~ vicsegdai *ešin*)
és *letšši* (~ vicse. *ledžši*, *ledšši*) alakok.

4. *kudel'* < orosz *кудель* | 6. *batej esken raděite* 'отец бы и радѣть, согласенъ' | 7. *korásni* 'свататься' | 8. *inde* 'прочить, думаетъ отъдать' | 10. *višín* Визинга falva a hasonló nevű folyócska mellett | 11. *prijem* < orosz *приемъ* | 15. *kvatittsi-ke — boštisni* 'схватился и взяти' (WICHM. 'aber wie es auch gewesen — sie nahmen mich doch!') | 16. *vot ku.tšem olem vevli* 'вотъ какое житье бывало'.

XII.

rit pukalim, pukalim
pošteveji domas.
munime da munime
šeregov prijem vilas.
 5 *petime, petime*
rotš kabakjasas.
bidsen seni gerd pizan i gerd-dores.
boštíme-ke boštíme
sladkeji vina poluštop.
 10 *mittšime, mittšime*
lubeznejjasli.
lubeznejjaslen bidsen šinjasis
beglášni kutis.

Este ültünk, ültünk
 a posta-házban.

Mentünk és mentünk
 šeregov-ba sorozásra.

5 Jutottunk, jutottunk
 orosz kocsmákba.

Ott csupa vörös és vörös-szélű asztal van.

Vettünk, vettünk
 fél stof édes pálinkát.

10 Odanyújtottuk, kínáltuk vele
 szeretőinket.

Szeretőinknek mindnek szeme

elkezdett forogni (t. i. jókedvükben, örömükben).

Jegyzetek. Ezt a katonadalt is Векшоръ-ban hallotta közlöm.

1. *rit pukalim* 'вечеромъ сидѣли'. Nem lehetetlen, hogy a ragelhagyás az olyan kifejezések hatására viendő vissza, mint:

voj-pukem, voj-pukan in (l. IV. d.); vagy talán inkább olyan időhatározók hatására kell gondolnunk, melyek meddig kérdésre felelnek (*egész este ültünk*) és a zürjénben is accusativus-szal állnak. | 2. *poštęvęi domas* 'въ почтовомъ домѣ' | 3. *munimę* és alább *petimę, boštımę, mištımę* végződéséhez vö. az V. d. 1—2. sorához írt jegyzetet; «1. pl. I. U. V. Peč. S. L. P. -im (S. L. P. auch -ime)» WICHM. St. 25. Érdekes, hogy az 1. sorban *pukalim* van, nem pedig *pukalimę*. Talán a versemérték kedvéért; vö. *pukalim* háromtagú, *petim* stb. csak kéttagú lenne. | 7. *gerd-dores* 'съ красными краями' | 10. *mištšinę* 'подать, выставить, показать, подносить; odanyújt, kitesz, megmutat' | 12—13. 'у любезныхъ все глаза забѣгали'; *sinjasis* többszám, *kutis* egyesszám; *beglášni* vö. orosz бѣгать, забѣгать és a hozzá tartozó бѣглый, бѣгловатый, бѣглость, бѣгляна kérézéseket.

XIII.

- mentšim šogse on-na ted,*
ajej-mamej, matuška.
mene boštęni saldate.
dodđavli že dodđavli mem
 5 *kik voronej vepte.*
dodđavli že dodđavli
kik zeletej dodte.
kertavli že mem kujim kekekeltsik,
vaili že mentšęvej šębredte.
 10 *velešt geger gegertam*
aslam sušedmid
as red-vužmid
tom molodetsjasmid
ozir voitirmid :
 15 *peris starikjaskęd,*
geł voitirmid :
peris starukajaskęd.

Az én bánatomat még nem tudjátok,

atyám, anyám, édes anyám :

Engem bevesznek katonának!

Fogd be, fogd be (nekem)

5 a két fekete lovat.

Fogj be, fogj be

két aranyos szánodba.

Köss rá három csöngőt,

hözd a . . . takarót.

10 A járást körülszánkázzuk

szomszédjaimmal,

rokonsággommal,

fiatal legényekkel,

gazdag emberekkel:

15 öreg emberekkel,

szegény emberekkel:

öreg asszonyokkal.

Jegyzetek: Az ujoncz, mielőtt bevonul, utoljára sok embert vesz föl a kocsijára és úgy kocsikázik. Ez a dal is Бекшорь falvából való (luzai nyelvjárás).

1. *na* 'еще; még'; pl. *en-na mun* 'még ne menj'; *sije settše na mune* 'ó még oda megy'; *sije settše oz-na mun* 'ó még nem megy oda' | 3. *menę boštenę sald ate* 'меня берутъ въ солдаты' | 4. *dodđavni* 'запрягать, впрячь; befog (lovat)'; a frequ. *dodđavli, kertavli, vaikli* alakokhoz vö. a XI. dalhoz való jegyzet. | 5. *voronei* < orosz вороной | 7. *zeleteri* < orosz золотой | 8. *kertavni* 'привязать, завязать, повязать; odaköt, ráköt, összeköt'; *kertavli* 'привязывай'; *kelekeltsik* < orosz колокольчикъ | 9. *šebred* 'takaró (odvány), a mit az ember magára terít, a mikor szánon megy'; hogy milyen az a *menševęi šebred*, azt senki sem tudta nekem megmagyarázni. | 10. *velest* < orosz волость; *gegertam* 'обойдёмъ' | 11. *sušed* < orosz сосѣдъ; *sušedmid, red-vužmid* stb. *-mid* ragjához vö. WICHM. megjegyzését (WICHM. St. 24): «Die endung des komitativs lautet I. *-ked*, UV. *-ked*, U. V. S. Peč. *-ked*, P. *-ket*. In L. existiert diese endung nicht, sondern an ihrer stelle finden wir eine andere komitativendung *-mid*, die in den syrjänischen grammatiken nicht erwähnt wird». E dalban azonban a 15. és 17. sorban a *-ked* rag is előfordul. De lehetséges, hogy az eredeti ragot csak közlöm változtatta meg, a ki az alakok nagy részét vicsegdai kiejtés szerint mondotta; vö. pl. *vevte, kertavli* stb., pedig tudjuk, hogy eredeti *l* a luzai nyelvjárásban megmaradt változatlanul és nem lett *v*-vé. Más példa a *-mid* komitativus-rag használatára közlöm szerint: *vev mune mešmid* 'лошадь идѣтъ вмѣстѣ съ коровой' | 12. *as red-vužmid* 'со своей родней' | 15—17. *starik* < orosz старикъ; *staruka* < orosz старуха.

XIV.

tšožman nilei, tšabanej!

me saje mun-že, mun.

«me te saje og mun, og mun.

loka tenad šinmid kesej.»

5 menam ved šinmej kesegitšis

džu.džid pu vile vi.džedigen.

tšožman nilei, tšabanej!

mun-že, mun me saje.

me te saje og mun, og mun.

10 loka tenad gerbid i.džid.»

gerbej ved menam iždis

šekid nopse novledligen.

tšožman nilei, tšabanej!

mun-že, mun me saje.

15 on-ke ved mun,

šemtsi, totara nuasni.

«me te saje og mun, og mun.

tenad loka kokid tšukla.»

kokej ved menam tšukiltšis

20 kuž tui džehjedigen.

šéssa šemtsi, totara loktisni niles korni.

niv mamisli kutis kemmišni:

«matuška, mamej! vešti-že mene, vešti.»

— mijen-ne me tene vešta?

25 «a karta šerad tai med lubej meškid.»

mamis šue nilisli:

— si-don te a tšid on sulav.

šéssa niv kutis batisli kemmišni:

«batuškoji, batej! vešti-že mene, vešti.»

30 — mijen-ne me tene vešta?

«a gidna šerad tai med lubej velid.»

batis bara šue:

— si-don, nilei, a tšid on sulav.

šéssa niv kutis vokli kemmišni :

35 «vokei, vokei, vešti-že mene, vešti.»

— mijen-ne me tene vešta?

«a gidha šerad tai med lubei velid.»

vok bara šue :

— si-don pe, tšojei, a, tšid on sulav.

40 *šéssa niv i moišli kutas kemmišni :*

«matuškaei, mohei! vešti-že mene, vešti.»

— mijen-ne me tene vešta?

«a žitnik šerad tai rotš-noi pašid

da rotš-noi dukesid ešale.»

45 *moišis bara šue :*

— si-don pe a, tšid on sulav.

šéssa tšozman nišes nemšsi, totara i nuisni.

tšozman lányom, tšaban!

gyere (menj) hozzám feleségül, gyere.

«Én te hozzád nem megyek, nem megyek.

A te szemed nagyon kancsal.»

5 Az én szemem [akkor] (azért) lett kancsal,

mikor (mivel) magas fára nézett.

tšozman lányom, tšaban!

gyere hozzám feleségül, gyere.

«Én te hozzád nem megyek, nem megyek.

10 A te púpod nagyon nagy.»

Az én púpom [akkor] lett nagy,

mikor a nehéz terhet vitte.

tšozman lányom, tšaban!

Gyere hozzám feleségül, gyere.

15 Ha nem jössz,

németek, tatárok visznek el.

«Én te hozzád nem megyek, nem megyek.

A te lábad nagyon görbe.»

Az én lábam [akkor] lett görbe,

20 mikor hosszú utat tett meg (tkp. rövidített meg).

Azután németek, tatárok jöttek a leányt kérni.

A leány anyjának kezdett könyörögni:

«Anyuskám, anyám! válts ki engem, válts ki.»

— Hát mivel vált(s)alak ki?

25 «Istállódban (istálló közepén)[van] legkedvesebb tehened.»

Az anya feleli (mondja) leányának:

— Annyit te magad nem érsz meg.

Akkor a leány atyjának kezdett könyörögni:

«Apuskám, atyám! válts ki engem, válts ki.»

30 — Mivel váltalak ki téged?

«Istállódban van legkedvesebb lovad.»

Az atyja megint mondja:

— Annyit, lányom, te magad nem érsz meg.

Akkor a leány testvérének kezdett könyörögni:

35 «Bátyám, bátyám, válts ki engem, válts ki.»

— Mivel váltalak én ki?

«Istállódban van legkedvesebb lovad.»

A testvére megint mondja:

— Annyit, húgom, te magad nem érsz meg.

40 Akkor a leány sógornőjének is kezd könyörögni:

«Anyuskám, ángyom, válts ki engem, válts ki.»

— Mivel váltalak ki téged?

«Kamrádban jó (tkp. orosz) posztóból való bundád és jó posztóból való kabátod lóg.»

45 Az ángya megint mondja:

— Annyit te magad nem érsz meg.

Akkor a *tsožman* leányt a németek, tatárok el is vitték.

Jegyzetek. E dalt közlöm egy Керчьмя (*ker-tsojma*) falvából (a Vicseгда felső folyásánál) való asszonytól tanulta.

1. *tsožman* helyett *tšužman*-t is mondanak. ЛУТКИН (Зырянский языкъ 161—2) szintén Usztsziszolszkból közöl egy dalt, melynek minden versszaka így kezdődik: *tšužmer nile, tsabane, tsabane!* a mit így fordít: «дочка горностая, Чябанэ, Чябанэ!» és utána WICHMANN (SUS. Aik. X. 66): «Cabanö, Cabanö, die Tochter des Hermelins!» ЛУТК. *tšužmer*, WIED. *tšužmar*, *tšužmör*, *tšužmor* (P., U.), GEN. *čužmér*, WICHM. (FUF. III. 125) *tšužmer*

'Hermelin' (~ v o t j. *čoźmār*, Sar. *šoźmār*, *čoźmār* MUNK. VotjSz.) ma az usztsziszolszki nyelvjárásban ismeretlen; a hölgymenyét neve ott *šed-bež* 'fekete fark'. Ророп meg (Зыряне и зырянскій край 56. l.) egy «*tšur bež niłei! tšabanej, tšabanej!*» kezdettű dalt közöl, a melynek eleje a mi dalunkhoz hasonlít; a folytatása azonban a ЛУТКИН dalához áll közelebb. A *tšur*-ról megjegyzi, hogy «слово 'Чуръ' неизвестно». | 4. *loka* (tkp. 'rosszul'): 'nagyon, meglehetősen (порядочно)'; *kesej* < orosz косоj | 10. 'утебя горбъ большой' | 11. *iđđini, iđđini* 'увеличиться, едълаться большимъ; nagyobbodni, nagyobbá lenni' | 18. *tšukla* 'görbe'; pl. *tšukla kok* 'кривая нога, кривоногий', *tšukla pu* 'кривое дерево' | 19. *tšukiltšini* 'искривиться, согнуться' | 20. *dženjedni* 'укоротить, сократить, едълать короче; megrövidit, rövidébbé tesz'; *kuž tui dženjedigen* 'длинный путь коротаючи' | 23. *veštj* 'выкупи'*) | 25. *taj* 'вѣдь, дескать, де' | 27. *si-don on sulav* 'столько не стоишь' | 40. *moň* 'невѣстка; menyü' és éppügy mint az oroszban (anyám menyé >) 'sógornő, ángy' | 43. *žiňnik* 'житница, амбаръ' (vö. v o t j. Kaz. *kenas*, Sar. Glaz. Mal. *kenos, kănos* 'csűr, kamra, éléskamra' és *diš-kenas* 'ruhatár' MUNK. VotjSz. 142, 397.) | 43—44. *rotš-noj* 'хорошее сукно изъ Россiи'; *dukes* 'зипунъ'.

Vö. még a Rosovtól (Опытъ грамматики пермяцкаго языка 154—155. l.) közölt dalt, a melynek hasonló a tárgyа (újra közölve Ugor Füzetek 2. «Zürjén nyelvmutatványok» 69—70. lapján).

Találós mesék.

1. *bi-šelema, va-ruškua, irgen-plattea*. — *samevar*.
2. *bi-voma, va-zobja, koltšuznej-plattea*. — *samevar*.
3. *bid kerkain šura mes*. — *samevar*.
4. *bid kerkain oš-lapa*. — *patš-tšiškan lis*.
5. *bid kerkain vija maňan*. — *skeverda*.
6. *bid kerkain kos seštšen*. — *ekeňtša štekle*.
7. *bid kerkain oš-tuša*. — *gir*.
8. *džola, džola baba da bidsenes vure i veštše*. — *jem*.
9. *džadž dorin goz mol*. — *šin*.

*) Vö. «Die Braut wird nicht den Eltern, sondern der *vež an* oder dem *vež aj* abgekauft (*veštini*). . . .» НАЛИМОВ, SUS. Aik. XXV₄: 23.

10. *džadž ulin va kukán.* — *kiv.*
11. *etik baba dudníkse rutle, rutle, da vek oz rutlíssi.* — *pivśán-gor.*
12. *etik peduśka vilin komin molodets kuileni.* — *mati,śsa.*
13. *gid-tir iž a etik bež.* — *nán-zir.*
14. *gebetś-pos ulin ul kukán tśužjase.* — *kiv.*
15. *i,ťset, i,ťset iťs-moń bidenes verme pástedni.* — *jem.*
16. *ilin, ilin vev gerdle, śijes-domse tattśe kolema.* — *piśme.*
17. *jai-kerehja, jai-tomana, jai-klu,ťsen vośse.* — *mańan.*
18. *kerkain luik-laik, ivlain guń-goń.* — *tśin.*
19. *kik śis jilin gen-meśek.* — *tśipan.*
20. *kud-tir śeg da kik liśnei.* — *ko,đžuvjas da śondi i telis.*
21. *kuž muzik vož i lun jurbite.* — *zipka-laikan.*
22. *kuž, kuž muzik da lun i vož kopraśe.* — *laikan.*
23. *lunin noł-koka skamja, vojın kemutina.* — *pon.*
24. *mežais kert, tśeriis litem, vais dona.* — *skeverda, blin, vij.*
25. *mi,śsa, mi,śsa iťs-moń da śtenlan banen kuile.* — *tśer.*
26. *more vomen kert megiren nuedema.* — *vedra-vorop (vedra-vug).*
27. *muis dona, dona, a borjis jeśse dona.* — *kuž tśiśjan.*
28. *peris, peris baba lunnas śerdiśe a voinas śerdin ulas pire.* — *śin.*
29. *peris, peris starik vek kemase, a tom molode,ťsis krug ki,ťšovtas.* — *bi da tśin.*
30. *sen sunis geredtem, taśti pidestem.* — *patś-truba.*
31. *śed ver śerın gerd-ga,śsa je,đžid-derema muzik sulale.* — *kidž.*
32. *śed ver śerın pon uvttśe.* — *tśer-śi.*
33. *śed ver śerın peltem pon uvte.* — *tśer-śi.*
34. *śed ver śerın jurtem kerka.* — *pes-tśipas.*
35. *śed vev piśje, gerd vev vettśe.* — *tśin i bi-kin.*
36. *śed voronei vev piśje, dodse da vožse kole.* — *tuvsov-va (tulissá-va).*
37. *śurs-koka da śo-koka, śten-berdteg oz eśji.* — *ros.*
38. *tśukla pu vilis śela kuśteni.* — *peťśkem.*
39. *ver śer verin śed skeverda.* — *bi-pur.*
40. *ver śer verin peltem pon uvttśe.* — *tśer-śi.*

41. *vere kaje, gorte vi,džede; gorte lokte, vere vi,džede.*
— *tšer.*

42. *vot voitištas, to voitištis, vek oz voitišt.* — *išerga.*

43. *zalavka-tir je,džid tšipan.* — *piň.*

44. *želeb dorin kos tašti.* — *teliš.*

1. Szíve tűz (tűz-szívú), hasa víz, ruhája réz. — A szamovár.

2. Szája tűz (tűz-szájú), belseje víz, ruhája páncél. — A szamovár.

3. Minden házban szarvas tehén. — A szamovár.

4. Minden házban medve-talp. — A kemenczesepő.

5. Minden házban vajas *maňan*.*) — A serpenyő.

6. Minden házban száraz *se,tšen*-lepény. — Az ablaküveg.

7. Minden házban medve teste. — A mozsár.

8. Kicsike-kis asszony és mindent varr és csinál. — A tű.

9. A polcz szélén egy pár (két) gyöngy. — A szem.

10. A polcz alatt vizes (nedves) borjú. — A nyelv.

11. Egy asszony foltozza meg foltozza ruháját, és soha nem tudja megfoltozni. — A fürdőkamra-kemence.

12. Egy vánkoston harmincz legény fekszik. — A mestergerenda.

13. Egész akol tele juhval, de csak egy fark. — A kenyér-(sütő-)lapát.

14. A padló alatt vizes (nedves) borjú rugdalózik. — A nyelv.

15. Kicsike kis menyecske mindenkit tud ruházni. — A tű.

16. Messze, messze nyerít egy ló, szerszámát itt hagyta. — A levél.

17. Húsból való skatulya, hús-lakattal, húsból való kulcsal nyílik. — A *maňan*.*)

18. A házban (bent) kavarog (hullámozik, inog), kint ki-egyenesedik. — A füst.

19. Két gyertyán tollas zsák. — A tyúk.

20. Egész kosár tele bokacsonttal és azonkívül még kettő (két fölösleges). — A csillagok, nap és hold.

*) *maňan* 'membrum muliebre'.

21. Hosszú ember éjjel-nappal hajlong. — A böleső rúdja.
22. Hosszú, hosszú ember és nappal és éjjel hajlong. — A böleső rúdja.
23. Nappal négylábú pad, éjjel lóiga-vánkos. — A kutya.
24. Széle (határa) vas, a hal száлка nélkül való, a vize drága. — A serpenyő, lepény, vaj.
25. Nagyon szép menyecske és arczczal fekszik a fal felé. — A fejsze.
26. Tenger fölött vasív tartja (tkp. vasívvel van vezetve). — A vödör akasztóive (fogója).
27. A földje nagyon drága, de a szegélye (széle) még drágább. — A törülköző.
28. Egy öreg asszony nappal szital és éjjel a teknő alá megy. — A szem.
29. Egy öreg ember mindig felhúzza a cipőjét, a fiatal legény pedig köröskörül kering. — A tűz és a füst.
30. Ínból való fonál csomó nélkül, csésze fenék nélkül. — A kémény.
31. Sötét erdőben vörös-nadrágú, fehér-ingű ember áll. — A nyírfa.
32. Sötét erdő közepén (erdőben) kutya ugat. — A fejsze csapásai (tkp. zaja).
33. Sötét erdő közepén süket kutya ugat. — A fejsze csapásai (tkp. zaja).
34. Sötét erdő közepén tető nélküli (fej nélküli) ház. — A farakás.
35. Fekete ló fut, vörös ló utána fut. — A füst és a szikra.
36. Fekete ló elfut, a szánját és a rúdját itt hagyja. — A tavaszi víz.
37. Ezerlábú és százlábú, fal nélkül nem áll meg (nem lóg). — A seprő.
38. Görbe fáról császármadarat koppasztanak le. — A fonás.
39. Erdő közepén fekete serpenyő. — Farakás (helye).
40. Az erdő közepén süket kutya ugat. — A fejsze csapásai (tkp. zaja).
41. Az erdőbe megy, haza felé néz; haza jön, az erdő felé néz. — A fejsze.

42. Íme csöppen, íme csöppent, sohasem csöppen (le). — A fülbevaló.

43. Egy láda tele fehér tyúkkal. — A fog.

44. Az ereszcatorna mellett száraz csésze. — A hold.

Jegyzetek:*) 1. *ruš-ku* 'животъ, брюхо'.

2. *va-zobja* 'съ водяной внутренностью'; *koltsužnej* < orosz kolyčужный; *platte* < orosz платье.

3. *šura mes* 'рогатая корова'.

4. *oš-lapa* 'медвѣжья лапа'; *lis* 'хвоя, вѣтви хвои, дресная игла'; *patš-tšiškan lis* 'помело', ЛУТК.: 'хвоя которую очищаютъ внутренность печи'. Vö. ЛУТК. *bid kerkain oš lapa* 'in jeder Stube eine Barentatze' (WICHM. SUS. Aik. X: 80).

5. *skeverda* < orosz сковорода 'serpenyó'.

6. *se,tšen* < orosz сочень = 'ленѣшка какъ блинь'; *ekęntša* < orosz оконница; *štekľę* < orosz стекло. Vö. ЛУТК. *bid kerkain kos se,tšen*. — *ęšün* 'in jeder Stube ein trockener Fruchtfladen. — Das Fenster'.

8. Vö. a 15. találós mesét.

9. *džadž dorin* 'на краѣ полки'. Vö. ЛУТК. *ęšün vilin mol' goz* 'oberhalb des Fensters ein Paar Perlen'.

10. L. 14. tm.

11. *dudnik* egy ruhának a neve, vö. WIED. *dubnik* 'mit Eichenblättern gefärbter Sarafan (Weiberkleid)' (orosz eredetű szó). Vö. ЛУТК. *peris, peris en, semin nemtšęž demse* 'ein altes, altes Weib wird ihr ganzes Leben geflickt'. — A fürdőkamra «kis, alacsony, ólszerű helyiség, melynek az igen kicsiny ajtón kívül összes nyílása egy födéllel ellátott szelelő lyuk, az ajtó mellett egy kis tűzhely van, melyen nagy kődarabokat izzítanak, ezeket hideg vízzel leöntve iszonyú gőz támad a kis helyiségben — melyhez meleg vizet úgy nyerne, hogy ugyancsak az említett tűzhely fölé nagy katlant függesztenek» (MUNK. VotjSz. 728). Ilyenfajta tűzhely köveiről van szó e találós mesében.

12. *peduška* < orosz подушка; *matičša* < orosz матица. Vö. votják *odig šuri vüün kuamin turi*. — *vündet* 'auf einer Stange dreissig Kraniche. — Die Zimmerdecke' WICHM. WSpr. II:24. — L. még Popov, Зыряне и зырянскій край 57: *komjn vok kuleni***) *etik jur-les vilin* '30 legény fekszik egy vánkoson.' (A mennyezet.)

*) Néhány helyen, a hol ЛУТКИН gyűjtéséből nem idézhetem megfelelő példát, MUNKÁCSI és WICHMANN votják gyűjtéséből veszem a zürjén találós mesét megvilágító példát.

***) Popovnál hibásan *kulani*.

13. *nán-zir* 'деревянная лопата для печенія хлѣба'. Vö. LUTK. *gid tir iz, bežis-ne eti.* — *nánjas patšin, zir* 'der Stall voll von Schafen, aber nur ein Schwanz. — Die Brote im Ofen und der Brotschieber'.

14. *gebets-pos ulin* 'подъ лѣбницею голбца'; *gebets* < orosz голбець; *tsužjase* 'пинается, брыкается'. Vö. LUTK. *džodž (gebets pos) ulin va kukan* 'unter dem Fussboden ein Wasserkalb'.

15. Vö. LUTKIN: *i,tšet, i,tšet itsmoñ, paštęde-ne bidenes* 'ein kleines, junges Weibchen, bekleidet doch alle' (WICHM. SUS. Aik. X: 81).

16. *šijes-domse* 'сбрую'; *šijes* 'хомуть'; *lóiga*; *dom* 'поводъ, узда; kantar, fék'.

18. *laik-laik* 'колебаться'; vö. *laikjavni* 'качаться, колебаться, колыхаться; reng, ring, hullámzik'; *guñ-goñ* 'выпрямиться; kiegyenesedik' («a kakasról is mondják»); vö. WIED. *guñ-goñ kerni* 'sich stramm halten'. Vö. LUTK. *kercain luj-luj, illain guñ-goñ* 'въ избѣ лѣнливо-лѣнливо, а на дворѣ бойко; in der Stube langsam-langsam, draussen geschwind-geschwind'.

19. *mešek* < orosz мѣшокъ. Vö. LUTK. *kik sis vilin gen sepis* 'ein Federsack auf zwei Kerzen'.

20. *šeg* 'лодыжка'; *lišnei* < orosz лишній. A 'csillag' jelentésű *ko,džuv* (~ votj. Sar. *kizili*, Mal. *kizili*, Kaz. Glaz. *kizili*) szóval azonos alakú a *ko,džuv-kot* 'hangya' szó előrése (~ votj. Sar. *kuzili*, Mal. *kuzili*, Kaz. *kužili*, Jel. *kūžili*). Közlöm mármost rosszul emlékezővén a megfejtésre, a tm. megfejtéseül ezt mondotta: *ko,džuv-kot-poz da šondi i telis* vagyis 'муравьиное гнѣздо, солнце и мѣсяць' ('hangyaboly, a nap és a hold'). Nyilván összetévesztette a két *ko,džuv* szót. A «*ko,džuvjas da š. . .*» megfejtést már nyelvmesteremmel állapítottuk meg.

21. *zipka* < orosz зыбка ('люлька, колыбель'); *laikan* (WIED. 'Schaukelwiege', LUTK. 'люлька') 'гибкій шестъ, на который привѣшиваютъ люльку, на которомъ качается дѣтская колыбель (az a hajlékony rúd, a melyre a bölesőt ráakasztják)'. Ennek a hinta-bölesőnek a szerkezetét l. MUNK. VotjSz. 735 («egy erős, hajlékony rúd, melynek egyik vége a mestergerendához van erősítve, míg a másik szabadon inog; továbbá egy . . . kosárka, mely kötéllel van felfüggesztve az említett rúd szabad végire; beletévén a gyermeket a bölesőbe, mindenféle irányban ringás támad különös ringató személy hozzájárulása nélkül»).

22. *koprásę* 'кланяется, гнется'; *mužik* < мужикъ (az orosz szóban *i* hangzik ugyan, az egyik nyelvmesterem azonban következetesen *mužik*-nak ejtette a szót, pl. a 21. és 31. tm.-ben.) Vö. 21. tm.

23. *skamja* < orosz скамья; *kemutina* < orosz хомутина.

24. Vö. LYTK. *tšeris litem, vais sedž, va-doris kert.* — *keldim, vij, skevereda* 'der Fisch ist ohne Gräten, das Wasser ist klar, der Strand ist eisern. — Der Löffelkuchen, die Butter und die Pfanne'.

26. *megir* 'дуга; a két szekérrudat összekötő ív, parabola alakú fa a lóigán'; *megiren nuđema* 'дугой протянуто'; *vedra-vorop, vedra-vug* 'ручка ведра'. Vö. LYTK. *ti vomin kert megir* 'über einem Teich ein eiserner Bogen'. WIEDEM.: *ti vomin kert-megir sulale* 'über einem Teich steht ein eiserner Bogen d. h. ein Eimer' (WIED. 169).

27. *bor* 'межа'; *kuž tšišjan* 'полотенце'. A törülköző vége drágább, mert ki van hímezve.

28. *šerdiše* 'сѣть'; *šerdin* 'ночва, лотокъ; сѣяльница'. A szitalás a szemhunyorgatásra vonatkozik.

29. *kemáše* 'обувается'. Vö. LYTK. *eti vokis munas, jen kia gegerti ki tšoltas, medis pir-na mededtše.* — *patš lomtišem* 'ein Bruder geht und geht den Himmelsrand umher, ein anderer rüstet sich noch aus. — Der brennende Ofen'; *vo tják: ataiex kuttšáškisa káloz, pižez kuzone vuoz.* — *tšigen til* 'der Vater zieht seine Bastschuhe an und bleibt nach, der Sohn erreicht (indessen) Kasan. — Das Feuer und der Rauch'; — *gurez kenžisa ug vuv;* *tšigiz o'uo kitsi vus* 'bei der Heizung bleibt der Ofen an seinem Platz (eig. kommt nicht an), der Rauch kommt wer weiss wohin' WISCH. II: 13, 14.

30. 'жильная нитка безъ узла, чашка безъ dna'. *truba* < orosz truba.

31. Vö. LYTK. *šed ver šerin gerd ga tša sulale.* — *kodir šumed kulasni, kidž pu gerd kole* 'steht mitten in dem düstren Walde mit roten Hosen. — Wenn man die Birkenrinde wegnimmt, bleibt die Birke rot stehen'. Tehát fönt még fehér, lent vörös.

32. *tšer-ši* 'стукъ топора'. Vö. LYTKIN: *šed ver šerin pon ultše.* — *pes keralem* 'mitten in dem düstren Walde bellt ein Hund. — Das Holzhauen'. L. a 33. és 40. találós mesét.

34. Vö. LYTK. *šed ver šerin jurtem kerka* 'mitten in dem düstren Walde ist eine Stube ohne Dach'.

35. Vö. LYTK. *šed mes pišje, gerd mes vetše.* — *patš lomtišem* 'eine schwarze Kuh entläuft, eine rote*) Kuh folgt nach. — Der brennende Ofen'.

36. *vož* 'огляблия; kétágú szekérrúd'; *tulissa va, tuvsov-va* 'весенняя вода'. Vö. LYTK. *vevis geñite (redte), dođ ož suvave.* — *šor* 'das Pferd läuft, die Gabeldeichseln bleiben da. — Der Fluss'.

*) A fordításban tévedésből «weisse» van.

37. *šten* < orosz *стѣна*; *šten-berdteg* 'безъ стѣны'; *ros* 'голикъ, метла'. Vö. *LYTK. so koka, sultni-ne oz vermi kerka berde* 'hundertfüssig, aber kann an die Wand der Stube sich nicht stellen'.

38. *kuštini* (*kuš* 'kopasz') 'megkoppasztani; общипать'. Vö. *vojta*k: *ullašan kabañ gibdaloz*. — *kuž kuläsmä* 'az asztag alulról rothad. — A szösz kevesbedik (t. i. alulról a fonásnál)'; *dumät-jilin val kwajoz*. — *čersäm* 'a kötőfék fölött húzik a ló. — Fonás (a mennyiben t. i. az orsón a czérna mindinkább szaporodik s az által az orsó «a ló», előbbi «kötőféke fölött» vastagodik)' *MUNK. VotjNépk.* 37—40.

39. *bi-pur* 'мѣсто, слѣдь костра; elégett farakás helye, *nyoma*'.

41. Vö. *LYTK. vere munas* — *gortę vi.džete*; *veras wtas-wtas*, *gortę munas*; *munikas* — *vere vi.džete*; *gortę voktas* — *vabitš wte vodas* 'geht in den Wald — sieht nach Hause zu; bellt in dem Walde, geht nach Hause — sieht beim Gehen nach dem Walde zu; kommt nach Hause — und legt sich schlafen unter die Bank'.

42. Vö. *LYTK. ti vojtište, ta vojtište, kodir-ke-ne oz vojtišt* 'es träufelt hier, es träufelt da, es tröpfelt jedoch niemals'. A cseppalakú fulbevalóról.

43. Vö. *LYTK. sunalabitš tir je.džid tsipan* 'die Truhe voll weisser Hennen'.

44. *želeb-dorin* 'на концѣ жолоба'. Vö. *LYTK. želeb dorin**) *teš tašti* 'bei der Dachrinne eine Breischüssel'.

FOKOS DÁVID.

*) *LYTK. darын* (és a rajta alapuló *darin* *SUS. Aik. X:35*) természetesen sajtóhiba.